

SUOJAA OIKEUTESI - JA ÄLÄ RIKO MUIDEN OIKEUKSIA

KEUKE 24.9.2019

Markus Myhrberg

@markusmyhrberg

LEXIA
Legal Excellence

ILLAN KYSYMYKSIÄ

- Mikä merkitys tekijänoikeudella ja muilla immateriaalioikeuksilla (IPR) on? Miten suojat brändiä ja sisältöjä?
- Mihin saa suojaa? Mihin ei saa suojaa? Mitä pitää tehdä vai riittääkö vain kehittäminen?
- Kenelle IPR:t kuuluvat: yritys, työntekijät, osakkaat, yhteistyökumppanit vai kaikille yhdessä?
- Mitä pitää sopia? Mitä voi tehdä luvatta?

IMMATERIAALIOIKEUKSIEN MERKITYS

- Olennainen osa liiketoimintaa ja riskienhallintaa
- Antavat turvaa omalle tuotekehitykselle ja investoinneille sekä heikentävät kilpailijoiden mahdollisuuksia
- Kannustavat luovaan työskentelyyn
- Antavat kehittäjälle, suunnittelijalle, muotoilijalle, tuottajalle ja muille oikeudenhaltijoille mahdollisuuden korvaukseen
 - Yritysten oikeudet yleensä johdettuja luonnollisilta henkilöiltä

IMMATERIAALIOIKEUKSIEN MERKITYS

- Menestyvät yritykset investoivat brändiin ja muuhun aineettomaan omaisuuteen ja suojaavat ne mahdollisuuksien mukaan
- Aineettoman omaisuuden osuus on ajanjaksolla 1975–2016 kasvanut 17 prosentista 87 prosenttiin (USA Fortune500)
- Suojattua aineetonta omaisuutta voi hyödyntää lisensoimalla. Kun myyt tuotelisenssin, annat toiselle yritykselle myös oikeuden käyttää tavaramerkkiäsi > rojaltia
- Aineettomien oikeuksien suojaaminen vähentää niihin liittyviä riskejä ja turvaa niiden luomaa kassavirtaa

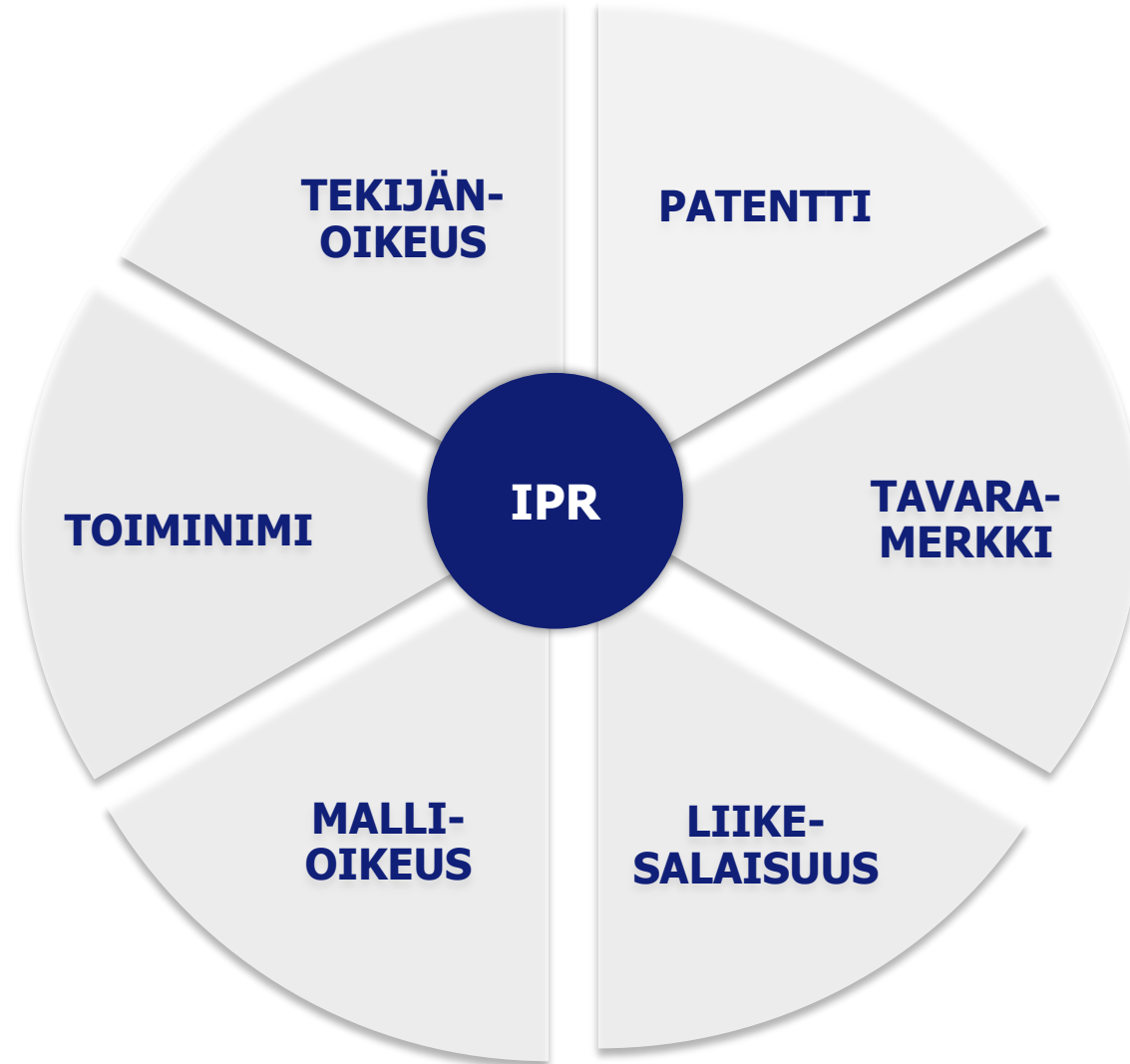
IMMATERIAALIOIKEUKSIEN MERKITYS

- Yritysten näkökulmasta on tärkeää hallita selvästi ja kattavasti kaikki oikeudet käytettyihin sisältöihin ja teknologiaan
 - käyttäjien luoma sisältö?
 - "vapaat" aineistot?
- Oikeuksien hallinta on edellytys sisältöjen hinnoittelulle ja jakelun kontrolloinnille
 - clearance of rights
 - content & contract management

IPR:IEN ASEMA

- IPR:t syntyvät yleensä luonnolliselle henkilölle
 - Pl. Tavaramerkki, toiminimi
- Yritysten oikeudet siirrettyjä > sopimusten rooli olennainen
- Oikeuksista voi sopia > lisensointi, oikeuksien luovutus
 - Sopimusten vaiheistaminen
- Datan hyödyntäminen
 - Liikesalaisuudet vs. muu data
 - Henkilötiedot
 - NDA

IMMATERIAALIOIKEUDET (IPR)

VERKKOTUNNUS

DATA

TEKIJÄNOIKEUS

- Itsenäisen ja omaperäisen luomistyön tulos
 - edellytyksenä tekijän luova (yksilöllinen/omaperäinen) panos
 - ylitettävä ns. teoskynnys
- Ei laatu- tai investointikriteerejä
- Automaattinen, ei vaadi rekisteröintiä

MIKÄ SAA SUOJAA?

- Esimerkkiluettelo laissa, suojaa saa mm.
 - tekstit, piirroksot, sävellysteokset
 - elokuvat
 - rakennustaide
 - tietokoneohjelmat (lähde- ja objektikoodi, ohjelmarakenne)
 - taidekäsityö, taideteollisuuden tuote
 - kartat, selittävä piirustus
- Suojaa saanut mm.
 - jalkapalloselostus (KKO 1988:52)
 - mainoksen luonnos (KKO 1988:82)
 - oppikirjan sanasto (KKO 2005:43)

MIKÄ SAA SUOJAA?

- Valokuvat

- Ns. taidevalokuvat tekijänoikeuden piirissä, muutoin oikeus valokuvaan (suoja 50 v.)
- Valokuva olympiatulta sytyttävästä Paavo Nurmesta; tavanomainen, ei tekijänoikeussuojaa
- Huomioon mm. kuvausjärjestelyt

- Logot?

- Logojen osalta korkea kynnys (mm. TN 2006:18); ei suojaa
- > Rekisteröinti tavaramerkkinä tai mallisuojaus

MIKÄ EI SAA SUOJAA?

- **Konsepti**

- rinnastuu lähinnä ideaan
- *”Tekijänoikeus ei suojaa konseptia sellaisenaan vaan konseptin teostasoon yltävissä rakennneosissa ilmenevää konseptin omaperäistä ja itsenäistä ilmenemismuotoa.” (TN 2011:2)*

- **Liiketoimintamalli**

- tavoitteet, keinot, tiedot tms. eivät saa suojaa
- *”-- mahdollisesti liittyvä kirjallinen, graafinen tms. aineisto, jossa liiketoimintamallin teemat, tavoitteet, ideat ym. on ilmaistu kirjallisena tai taiteellisena tuotoksena, voi olla tekijänoikeudella suojattua, jos ilmaisu yltää kirjalliselta tai taiteelliselta teokselta vaadittavaan teostasoon.” (TN 2010:14)*

MIKÄ EI SAA SUOJAA?

- Formaatti

- ei suojaa sellaisenaan, mutta voi sisältää suojattavia elementtejä.
 - *"...pilottijakson käsikirjoitus että Lasten Uutiset -otsikolla varustettu kolmentoista sivun mittainen asiakirja yltyvät molemmat teostasoon ..."*
- ohjelman rakenne ei saa suojaa
 - *"... pilottijakson käsikirjoituksesta tai asiakirjoista ilmenevät yksittäiset tiedot ja ideat esimerkiksi ohjelman tuotantokustannuksista tai ohjelmaan sopivista lavasteista, eivät sellaisenaan saa TekijäL 1 §:n mukaista suojaa." (TN 2006:3)*

- Lautapeli

- *"...pelin idea ja toimintaperiaate eivät saa suojaa, vaikka säännöt saisivat suojaa kirjallisena teoksena ja pelilauta kuvataiteen tuo." (TN 1994:7)*

- Tieto, teoria, käsite, algoritmi...

- taulukko, tilasto > huom! Tietokanta/luettelosuoja mahdollinen

“IDEAT JA TIETO EIVÄT SAA SUOJAA”

TEKIJÄN OIKEUDET

- Taloudelliset: oikeus valmistaa kappaleita ja oikeus saattaa yleisön saataviin
- Moraaliset: isyysoikeus ja respektioikeus
 - Tekijän nimi pitää ilmoittaa hyvän tavan mukaisesti, hyvä tapa vaihtelee eri teoksille
 - parasta mainita tekijöiden nimet, jos ne ovat tiedossa – ja monesti pitää ottaa selvää, vaikka ei olisikaan
 - Teosta ei saa muuttaa tai esittää yhteydessä, joka loukkaa tekijän taiteellista ominaislaatua

TEKIJÄN YKSINOIKEUDEN RAJOITUKSIA

- Oikeus kappaleiden valmistamiseen yksityistä käyttöä varten
 - muutama kappale omaan henkilökohtaiseen käyttöön
 - ei koske konekielistä tietokoneohjelmaa eikä tietokannan digitaalista kopiointia
- Sitaatti- eli lainausoikeus
 - hyvän tavan mukaisesti tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa
 - lähde mainittava
 - lainauksella tulee olla asiallinen yhteys siteeraajan teokseen (vetoamisfunktio)
- Muut tekijänoikeuslain poikkeukset
- Linkitys (tietyin edellytyksin > oikeuskäytäntö)

OIKEUKSIEN LUOVUTUS

- Taloudelliset oikeudet ovat vapaasti siirrettävissä
 - siirrettävä, jos haluaa hyödyntää !
- Taloudelliset oikeudet voidaan luovuttaa kokonaan, osittain, tai muutoin "viipaloida"
- Moraaliset oikeudet eivät ole yleensä luovutettavissa
- Teoskappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutus
- Edelleenluovutus- ja muuttamisoikeudesta sovittava erikseen

HENKILÖN NIMEN TAI KUVAN KÄYTTÖ

- Henkilön oikeus omaan kuvaan, nimeen tai hahmoon > yksityisyyden suoja (Right of Publicity)
- Oikeus käyttää nimeä tai kuvaa eri medioissa
 - ei suoraa sääntelyä laissa
 - perustuu yksityisyyden suojaan (Perustuslaki), oikeuskäytäntöön ja itsesääntelyyn
 - ilman lupaa ei voi yleensä käyttää yksityisen henkilön nimeä tai kuvaa kaupallisiin tarkoituksiin
 - uutiskäyttö yleensä sallittua > mitä julkisempi henkilö sitä vapaammin käytettävissä
- Huomioitava myös tietosuoja-asiat!

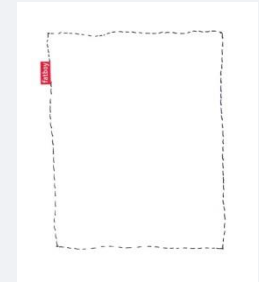
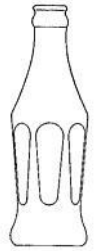
TAVARAMERKKI

- Brändin keskeinen suojamuoto
- Voidaan suojata sana, kuvio, kirjain, numero, tavaran tai pakkauksen muoto, ääni, väriä tms. merkki, joka voidaan esittää graafisesti ja erottaa toisista tavaroista
- Yksinoikeus kieltää muita käyttämästä sekoitettavissa olevaa merkkiä tavaroiden tai palveluiden tunnuksena
- Suoja edellyttää rekisteröimistä tai vakiintumista
 - rekisteröinti aina ensisijainen suoja!
- Rekisteröidään tavara-/palveluluokittain
 - Luokat 1-45, suojaa vain kyseisissä luokissa

TAVARAMERKKI

LEXIA

KEUKA

TAVARAMERKKI

- Suoja on alueellista
 - ns. yhteisön tavaramerkissä alueena EU
 - Madridin pöytäkirjan mukainen ”maailmanlaajuinen” suoja yhdellä hakemuksella
- Pelkästään (toisen) sukunimeä ei yleensä voi rekisteröidä
 - Pl. nimellä muu merkitys tai tunnettu henkilö itse hakee
 - Fazer, Mika Myllylä (yhdistelmä), Tasangon herkku
- Rekisteröinnin edellytyksenä erottamiskyky
 - sana, joka kuvailee tuotetta tai ns. laji- tai laatusana ei yleensä kelpaa tavaramerkiksi
 - Karkkipussi, Musta multa, Seitsemän uutiset
 - > suoja vakiintumisen kautta
 - Adidas (KKO 1987:11/ Kolme / neljä raitaa)

TAVARAMERKKI

- Merkki ei saa olla sekoitettavissa toiseen tavaramerkkiin tai toiminimeen
 - merkit ovat sekoitettavissa, kun ne ovat vaarassa sekaantua ja tarkoittavat samoja tai samankaltaisia tavaroita
 - visuaalinen, äänteellinen, merkitysyhteläinen sekoitettavuus
 - Tokmanni / Stockmann, Space Master/ Speedmaster
 - Hai /Shark (EYTI)
 - Flex=Flexi Air (EYTI), Renichew=Rennie, Burasan=Burana
 - sekoitettavuus toiminimeen
 - Koti-idea/Ikea, Fun=Fun Company
- Ei saa loukata toisen tekijänoikeutta, oikeutta valokuvaan, mallioikeutta tai teoksen nimeä

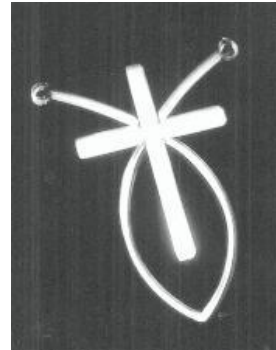
TAVARAMERKKI

- Suomessa rekisteröintiä hoitaa PRH
- Voidaan rekisteröidä yhdellä hakemuksella koko EU:n alueella
- Kansainvälinen rekisteröinti Madrid Agreement sopimuksen mukaisesti (WIPO) edellyttää ensin EU- tai Suomi-rekisteröintiä

MALLIOIKEUS

- Mallina voidaan suojata *"tuotteen tai sen osan ulkomuoto, joka ilmenee tuotteen tai sen koristelun piirteistä kuten linjoista, ääriviivoista, väreistä, muodosta, pintarakenteesta tai materiaalista"*
 - mahdollistaa myös tuotteiden yksityiskohtien suojaamisen
- Yksinoikeus mallin käyttöön (25 v.)
 - poikkeukset; yksityinen käyttö, tutkimustoiminta...
 - käytännön sanelema muoto ei saa suojaa
- Suojataan ulkomuotoa, ei tiettyä tavaraa tietyssä tavaraluokassa
 - kokonaisvaikutelma ratkaisee erottamiskyvyn
 - ei taiteellisuusvaatimusta!
 - tekniset ratkaisut suojattava patentilla tai hyödyllisyysmallilla

MALLIOIKEUS

PATENTTI

- Yksinoikeus keksinnön ammattimaiseen käyttöön, valmistukseen, tuontiin, myyntiin ja vuokraukseen
 - tuote, laite, menetelmä (tai tunnetun tuotteen tai välineen uusi käyttötapa)
 - Suoja-aika 20v., julkiseksi 18kk hakemuksesta
- Uusi ja yllättävä ratkaisu tekniseen ongelmaan
 - edellytyksenä uutuus, olennainen ero tunnettuun ja teollinen hyödynnettävyys
 - Ennakkotutkimukset!
- **Keksinnöksi ei katsota mm.:**
 - löytöä, tieteellistä teoriaa tai matemaattista menetelmää
 - suunnitelmaa, sääntöä tai menetelmää, älyllistä toimintaa, peliä tai liiketoimintaa varten taikka tietokoneohjelmaa; eikä
 - taiteellista luomusta, tietojen esittämistä

LIIKESALAISUUDET; SALASSAPITO

- Liikesalaisuuslaki, TSL ja rikoslaki (RL) sääntelevät liikesalaisuuksien suojaa
 - suojaa myös ns. teknistä esikuvaa
- Suojan edellytys:
 - ei yleisesti tunnettua,
 - salassapito intressi ja suojaus
 - taloudellinen arvo elinkeinoelämässä
- Osittain kapea suojamuoto
 - > salassapitosopimusten käyttö (NDA = Non-Disclosure Agreement) olennaisessa roolissa

KENELLE IPR:T KUULUVAT?

- Työsuhteeseen liittyvistä tekijänoikeusasioista ei ole nimenomaista yleistä sääntelyä
 - Vastakkain kaksi intressiä: teoksen luojaan oikeudet ja työoikeuslainsäädännön tuottamat työnantajan oikeudet
- Tulkinta: Normaalin ja tavanomaisen työn tulosten tekijänoikeuksien kuuluvat yritykselle
- Suositeltavaa sopia työntekijän ja työnantajan välisellä sopimuksella → Epäselvissä tilanteissa tekijänoikeuden siirtyminen tulkitaan tekijän eduksi

KENELLE IPR:T KUULUVAT?

Työsuhde...

- Eri aloilla käytännöt voivat erota toisistaan
- IPR:ien siirtymisestä kannattaa sopia

”Työsuhteen aikana ja sen johdosta tehtyjen sekä luotujen teosten ja muiden immateriaalioikeuksien kohteiden kaikki siirrettävät oikeudet, mukaan lukien muunteluoikeus ja edelleenluovutusosoikeus, siirtyvät työnantajalle ja säilyvät tällä työsuhteen päätyttyä ilman eri korvausta.”

KENELLE IPR:T KUULUVAT?

- Yhteiskehityksessä yhteiset oikeudet > molempien suostumus hyödyntämiseen?
- Palveluntarjoajan ja asiakkaan välisessä sopimuksessa saatetaan sopia, että asiakas saa pitää esimerkiksi kaikki immateriaalioikeudet palveluntarjoajan tuottamiin materiaaleihin
- > Tausta- ja tulosaineiston erottaminen (Background, pre-existing material, results...)

IPR:IEN SIIRTÄMINEN

- Kaikkien oikeuksien/omistusoikeuksien luovutus
 - Keksintöön, merkkiin ja sisältöön liittyvien oikeuksien luovutus
- Lisensointi
 - Kehittäjälle oikeudet, kumppanille käyttöoikeus?
 - Yksinoikeus
 - Oikeus lunastaa projektin tulokset
 - Rojaltimallit
- Sopimuksen ehdot ovat osapuolten päätettävissä
- Lisenssisopimukseen tulee nimenomaisesti määritellä luovutettavat oikeudet, koska vain ne katsotaan luovutetuiksi

IPR-SOPIMUSTEN RISKEJÄ

- Sopimusstrategian puuttuminen
 - liiketoimintastrategia pohjana
 - kansainvälistymisen huomioiminen
- Vääräntyyppinen sopimus
 - tunnistettava suojatut elementit, sopimuksen kohde ja alan tapa
- Sopimus ei vastaa "diiliä" tai jättää tulkinnan varaa
 - lisenssinantajan sopimus pohja ei usein sovellu...
 - sopimuksia ei lokalisoitu
- Sopimuksen puutteellisuudet
 - IPR:ien jakautuminen ja siirtyminen ("Underlying Works")
 - lisenssimaksujen määrittely

IPR-SOPIMUSKENTÄN ERITYISPIIRTEITÄ

- Hyvässä uskossa toiminutta sopijapuolta ei aina suojata (ankara korvausvastuu)
 - esim. tekijänoikeudellinen ja tavaramerkkioikeuden hyvitysvelvollisuus, patenttioikeudellinen korvausvelvollisuus
- Oikeuksia hyödyntävän yrityksen on hallittava riskinsä sopimuksin
 - Indemnifikaatio
 - lissensinantajat, alihankkijat, työntekijät ym.
- IPR:llä suojattua aineistoa hyödyntävä yritys aina viimekätisessä vastuussa oikeuksien riittävydestä!

IPR-STRATEGIA

- Yrityksen menettelytavat aineettomia oikeuksia koskevissa asioissa
- Osa yrityksen liiketoimintastrategiaa
 - tukee liiketoiminnalle asetettuja tavoitteita
 - liiketoiminnan tarpeet luovat lähtökohdan
- Edellyttää aineettomien oikeuksien merkityksen tiedostamista
- Ammattimainen ote yrityksen hoitoon
 - yrityksen menettely IPR:ien suhteen viestii ulospäin yrityksen kykyä ylipäättään hoitaa asioitaan

IPR-STRATEGIAN VAIHEITA

- Havainnointi

- identifiointi ja asianmukainen dokumentointi
- kilpailija- ja markkinaseuranta
 - Muistettava myös varoa toisten suojattuja oikeuksia!

- Analysointi ja suojaaminen (toimenpiteistä päättäminen)

- eri tuoteryhmät, markkina-alueet
- suojauksen tason valinta
- dokumentointi ja sopimukset

- Hallinnointi ja valvonta

- ylläpito
- reagoinnit loukkauksiin
- kirjelmöinti
- oikeudenkäynti

LEXIA ASIANAJOTOIMISTO

Markus Myhrberg
Partner, Attorney-at-law
markus.myhrberg@lexia.fi
tel. +358 40 505 5343
@markusmyhrberg